

Unicum: bewoners winnen rechtszaak tegen windmolens bij de Raad van State

Het kan dus wél: de Raad van State vernietigt na bezwaren van omwonenden de plannen voor een windpark. De recente streep door de plaatsing van drie grote windturbines in de buurt van Zutphen blijft echter een grote uitzondering. 'De Raad van State is verworden tot een soort grensrechtje van de thuisclub. Ze hebben een bias richting de overheid', zegt Klaas Bron, een van de omwonenden die in actie kwamen en won. Wat ging hier anders?

'Kansloos'

De Raad van State heeft op 12 mei het plan voor de plaatsing van drie windturbines van 185 meter hoogte langs het Twentekanaal, op de grens van Zutphen en Eefde, volledig vernietigd. De gemeente Zutphen en initiatiefnemers IJsselwind BV en het Waterschap Rijn en IJssel zijn terug bij af.

Inwoners van Eefde-West stapten vorig jaar naar de Raad van State. Het is volgens Klaas Bron, een van de inwoners die betrokken was bij het proces, voor het eerst in een jaar of vier dat de Raad van State een voorgenomen windmolenproject op deze drastische manier afschiet. **'Ik heb alle uitspraken van de Raad over windprojecten van de laatste jaren doorgenomen. Meestal ben je als tegenstander kansloos. Dit werd in een eerder stadium ook letterlijk in ons gezicht gezegd: waarom gaan jullie überhaupt nog door?'** Men voelt zich aan de andere kant blijkbaar onschendbaar. **Er is ook geen open houding voor de andere duurzame alternatieven, die we hebben voorgesteld. Deze werden vlot van de hand gewezen, want financieel gewin van de initiatiefnemers stond voorop.'**

Strategie

Waarom is het nu wel gelukt? Volgens Bron, van huis uit wiskundige, is daar een aantal redenen voor. 'Het begint er mee dat we kunnen beschikken over een breed multidisciplinair team van tien mensen en de stichting Eefde Tegenwind. Daarmee dekken we de relevante kennisdomeinen af, waaronder bijvoorbeeld dat van een huisarts. Ook hebben we bewust gezocht naar een topadvocaat in het benodigde juridische speelveld. We hebben vervolgens bepaalde speerpunten gekozen en zijn daar de diepte mee ingegaan. Indien nodig huur je op specifieke punten, na voorwerk, andere (wetenschappelijk geschoolde) mensen in.'

'Je moet dus heel gericht je punten kiezen, en dat kan per windpark verschillen. Verder hebben we onze argumenten steeds afgestemd met onze **uitstekende advocaat, Rob Wertheim (en zijn collega) uit Zwolle. De juridische vertaling van je argumenten, en samenwerking, doet er toe!**

'Een heikel punt is geld. Het bedrag dat we kwijt zijn aan de advocaat en aan onderzoeken, loopt al snel richting een ton. Het gaat dus om serieus geld van omwonenden, die deze kosten niet vergoed krijgen. Dat wij in staat zijn geweest dat er in te steken, maakt natuurlijk ook verschil. Heb je de middelen niet, dan ben je in Nederland gewoon kansloos. **Stel je een standaardargumentatie op over slagschaduw of geluid, dan sta je binnen drie maanden weer buiten.'**

'En ten slotte: we schuwen niet om eindeloos door te bijten. We zouden bij een afwijzing, gewoon door zijn gegaan naar het Europese Hof.'

Fouten

'We hebben meer dan 200 fouten in de plannen van de gemeente, provincie en waterschap gevonden', vervolgt Bron. 'Zo'n gemeente heeft trouwens nauwelijks de slagkracht om deze

complexe en omvangrijke dossiers (meer dan 5000 pagina's) echt te kunnen behappen. Logisch dus dat ze veel fouten maken. Verder moet worden opgemerkt dat gemeenten en provincie de plannen van initiatiefnemers slechts marginaal toetsen en dus hetzelfde beoordelingsniveau aanhouden als de Raad van State. Want waarom zou je rapporten narekenen en in detail controleren, als dat niet wordt getoetst?'

'Uit het grote aantal fouten kan men bij andere parken wel hoop putten. Maar je moet de foute details er natuurlijk wel uithalen: je strijdt op de randen van het recht.'

Afgewezen

Uiteindelijk heeft de Raad van State zich overigens op lang niet alle aangevoerde 200 punten uitgesproken. Dit omdat een beperkt aantal hoofdpunten al voldoende was voor integrale vernietiging. Bepalend voor die vernietiging was onder meer dat de planvoorschriften in het bestemmingsplan met betrekking tot de landschappelijke inpassing niet duidelijk genoeg waren. Verder is er onvoldoende rekening gehouden met geluidsbelasting en slagschaduw voor omwonenden. Er is namelijk gerekend met een norm voor het gehele park, terwijl dit afzonderlijk berekend had moeten worden. De drie voorziene windturbines kunnen zonder extra normstelling meer geluid en slagschaduw veroorzaken dan waar de gemeenteraad in het onderzoek van uit is gegaan.

Daarnaast is er volgens de Raad van State niet goed gekeken naar de zogenoemde externe veiligheid. De windmolens zouden in de buurt van hoogspanningskabels komen te staan. Een losgebroken rotorblad zou er voor kunnen zorgen dat er hoogspanningskabels los raken. **Er is onvoldoende berekend hoe het zit met de vervolgrisco's voor eventuele risicovolle inrichtingen.** Er zijn ook twijfels over de fundering van de windturbine die is gepland op een oude afvalstort. **Er is bij de bouw bodem- en grondwaterverontreiniging mogelijk. Ten slotte was de mogelijke verstoring van een dassenburcht een punt waarop het plan is afgewezen. Maar volgens Bron waren er in principe dus nog veel meer betwistbare elementen.**

Marchanderen

Deze zaak liep goed af voor de omwonende tegenstanders maar dat is, zoals gezegd, een uitzondering. 'Een van de dingen die er volgens Bron in het algemeen misgaan, is dat er **vanuit de voorstanders wordt geredeneerd vanuit bepaalde modellen.** 'Er wordt een onderzoekje gedaan en dat wordt dan even makkelijk gegeneraliseerd. Het begon in onze situatie met een selectieve onwaarheid: de Landsadvocaat gaf bewust aan dat een bepaalde zeldzame vogelsoort niet voorkwam. Voordeel is dan dat je geen duur rekenwerk hoeft te verrichten in de MER en je dus sneller de procedure in kan. Wij moesten daarna dus aantonen en bewijzen dat deze vogelsoort er wél is en er toe doet. Dat betekent dus werk en kosten aan onze kant. Ik vind het hoogst vreemd en onvoorstelbaar dat overheden en advocaten bewust onjuistheden mogen opschrijven in een procedure om voordeel te behalen tegenover eenvoudige onwetende burgers.'

'Daarna ben ik dieper gedoken in modellen over de schade aan vogelpopulaties en vleermuizen door windmolens (overigens niet een onderwerp waar het plan nu op is getoetst of afgekeurd, pb). Je kunt vrij gemakkelijk bewijzen dat het gehanteerde criterium in de meeste gevallen niet klopt. Er wordt enorm gemarchandeerd.'

'Landsadvocaten werken er in het algemeen een beetje langs heen, en initiatiefnemers huren dan een bureau als Pondera in om een en ander verder in hun richting uit te werken. Zo'n bureau gaat eindeloos met de parameters en uitgangspunten aan het schuiven totdat het gewenste resultaat voor de opdrachtgever er uit komt.'

'De Raad van State baseert zich vervolgens alleen op wat er op tafel komt. Die doet dus niet aan integrale waarheidsvinding. Het is mij volstrekt onduidelijk hoe de kwaliteitsborging van de RvS er

uit ziet. Bij serieuze twijfel, geuit door de tegenpartij, een onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek instellen, dat wordt niet gedaan door de RvS. Het is dus aan de tegenpartij om een degelijk tegenonderzoek in te brengen en dat is in bijna alle gevallen een onmogelijke opgave, gelet op: benodigde tijd, deskundigheid, het ontbreken van software m.b.t. modellen, onvoldoende meetgegevens, te hoge kosten, enz. Daarna constateert RvS droog: uw betoog faalt vanwege het ontbreken van wetenschappelijk onderbouwd onderzoek. De initiatiefnemers, met de duurste advocaten van Nederland, leggen een lijvig rapport neer; de tegenpartij kan het verweer vaak niet goed voeren en wordt weggeblazen.'

Crisis- en herstelwet

'Het is bewust zo opgezet', vervolgt Bron. 'Oud-minister Wiebes noemde dit 'de juridische bulldozer', in zijn gesprek bij Zomergasten op 27 augustus 2018. Door deze aanpak is er geen sprake van een *fair trial* en wordt onnodig het rechtsgevoel ondermijnd in Nederland, met de Crisis- en herstelwet in de hand.'

Die wet noemt Bron cruciaal. 'De handen van de Raad van State zijn door de Crisis- en herstelwet als het ware op de rug gebonden. Ze toetsen alleen de procedurele regels, zoals die specifiek voor windparken onder meer in het activiteitenbesluit Milieubeheer staan beschreven, maar ze toetsen niet op redelijkheid en billijkheid. Mede hierdoor zijn ze verworden tot een grensrechtje van de thuisclub.'

'De Raad van State heeft tot nu toe sowieso een zekere bias laten zien richting overheid, door in bijna alle gevallen windparken het besluit in stand te laten en in geval van fouten de initiatiefnemers samen met de overheid de ruimte te bieden voor herstel van de fouten (de zogenoemde bestuurlijke lus).'

'Misschien dat dit door de toeslagenaffaire nog iets is veranderd, maar gerust ben ik er niet op. Er speelt daarbij nog iets anders, waardoor ik me in de rechtszaal zeer ongemakkelijk voelde. De advocaten van de initiatiefnemers zijn heel vaak dezelfde personen. En dat geldt tot op zekere hoogte ook voor de rechters: de betrokkenen kennen elkaar dus. Je voelt dat men elkaar aan die kant niet te veel pijn wil doen. Voor ons betekende dat een versterking van het gevoel een uitwedstrijd te spelen.'

Toekomst

Hoe dan ook, de gemeente Zutphen moet terug naar de tekentafel. De gemeente zegt het besluit van de Raad eerst te willen bestuderen en zich dan te beraden op de volgende stappen.

'Stel dat ze nog steeds verder willen, dan zie ik nog veel méér inhoudelijke kansen om het plan omver te schieten', zegt Bron. 'Mogelijke gezondheids- en milieueffecten van windturbines worden bijvoorbeeld steeds belangrijker. Denk aan de invloed van ondergrondse trillingen en extra stikstofdepositie op het land door de specifieke werking van de huidige megagrote windmolens op land.'

Door [Peter Baeten](#) | 20 mei 2021